

## **Deputation fra Det Frie Forskningsråd ved møde 20. september 2016**

Bestyrelsesformand Peter Munk Christiansen

Rådsformand Jørgen Frøkiær, Forskningsrådet for Sundhed og Sygdom

Rådsformand Søren Keiding, Forskningsrådet for Teknologi og Produktion

### **Ad. Revision af Lov om forskningsrådgivning**

Lov om forskningsrådsrådgivning, der udgør rammerne om Det Frie Forskningsråds virke, er under revision. Forslaget til en revideret lov forventes sendt i offentlig høring i november.

Så vidt vi er orienteret, er der fire emner til drøftelse. Da loven er under udarbejdelse, vil vi gerne have lov til at give vores mening til kende overfor lovgiver.

Det er 1) navnet, 2) muligheden for at rådsmedlemmer udpeges af bestyrelsen, 3) muligheden for en karantæneordning og 4) muligheden for at Det Frie Forskningsråd skal udmønte programmer inden for politisk afgrænsede temaer. Da tiden er kort i dag, skal jeg kun opholde mig ved de to sidstnævnte forhold.

#### **Ad 1) Navnet**

Der er forslag om at Det Frie Forskningsråd skal hedde Danmarks Forskningsfond. Det er måske uheldigt, når vi nu også har Danmarks Grundforskningsfond. Et alternativ kan være Danmark Videnskabsråd.

#### **Ad 2) Udpegning af medlemmer**

Der er forslag om, at rådsmedlemmer skal udpeges af bestyrelsen og ikke ministeren. Det har rådet ingen problemer med om end det kan være mere at være ministerudpeget

#### **Ad 3) Muligheden for indførelse af en karensperiode for ansøgere**

I dag har vi det store problem, at vi har en meget lav succesrate. Vi bevilger kun ca. 10 pct. af de midler der søges om. Det bekymrer os, fordi selv meget gode projekter får afslag. Gevinsten ved at bruge konkurrence som middel til at sikre kvalitet forsvinder.

Vi vil gerne have en hjemmel til i en kortere periode på et eller to år at bede folk ikke indsende en ansøgning. Man kan øge succesraten på to måder: 1) flere bevillinger eller 2) færre ansøgninger. Vi vil gerne have en sådan hjemmel, fordi den kan blive et af flere instrumenter til at reducere ansøgningsmængden i en periode, hvor det er meget svært at få bevillinger. European Research Council (ERC), som i meget høj grad ligner Det Frie Forskningsråd, bruger karensperioder for de ansøgninger, der ikke scorer topkarakterer.

Det vil nok være kontroversielt i miljøerne, men det kan også blive brugt som en tilbagemelding til ansøgeren om, at der skal arbejdes betydeligt mere med ansøgningen. Vi beder derfor om en generel hjemmel til at sætte en ansøger i karantæne – og vi vil naturligvis administrere den med fornøden omhu og rimelighed. Der vil kun være tale om en kort karantæneperiode.

#### **Ad 4) Hjemmel til at udmønte programmer inden for politisk afgrænsede emner**

I dag findes der i lov om Forskningsrådgivning (§7, stk. 4) følgende hjemmel:

*”Rådet kan i særlige tilfælde støtte politisk prioriterede virkemidler, hvor der er givet bevillingsmæssig hjemmel hertil”*

Det er en bestemmelse, der ikke bruges ofte, men den bruges. Vi er pt. ved at udmønte et meget lille program om Reformationsjubilæet, som den forrige minister ønskede at vi

udbød. Vi har gennem nogle år udmøntet et særligt virkemiddel om forskeruddannelse uden for universiteterne. Det gør vi gerne. Vi har nu forstået at man ønsker, at vi løser flere opgaver med udmøntning af politisk afgrænsede emner. Det gør vi også gerne. Men der rejser sig nogle faresignaler:

Vi mener, at vores kerneopgave er den frie, forskerinitierede forskning. Uden en indsats her dør universiteternes vækstlag.

En hovedudfordring:

Hvordan sikrer vi os, at de politisk afgrænsede tiltag ikke blot finansieres af vores egne midler. Det er hvad der skete med Forskeruddannelsen udenfor universiteterne. Første år fulgte der penge med – ca. 22 mio. kr. – året efter skulle Det Frie Forskningsråd selv finansiere indsatsen. Med de store nedskæringer, vi har haft i år og som nu foreslås videreført i 2017 vil vi nødig skulle finansiere også strategiske projekter ud af en slunken kasse. Vi ønsker derfor en mekanisme, der beskytter det i forvejen pressede budget for den frie forskning.

Vi finder ikke, at der er behov for en større ændring i den nuværende formulering.

- Man kan blot ændre det nuværende *"Rådet kan i særlige tilfælde støtte politiskprioriterede virkemidler, hvor der er givet bevillingsmæssig hjemmel hertil"*
- til *"Rådet kan i særlige tilfælde støtte politisk prioriterede virkemidler og programmer, når sådanne er særskilt finansierede"*

Vi løser gerne opgaven med politisk prioriterede programmer – men så skal der finansiering med.

### **Udspil til finanslov for 2017 og forskningsreserven**

Samfundets udgifter til Universitetssektoren er steget de seneste 10 år, men forskerne på landets universiteter har ikke oplevet denne stigning, de har tværtimod oplevet et fald. Universiteterne finansierer kun i begrænset grad direkte forskningsprojekter. Universiteterne betaler løn, bygninger, strøm mv, men de enkelte forskningsprojekter (udstyr, PhD studenter, konferencer, kemikalier, ..... ) finansieres af eksterne og konkurrence udsatte midler som forskerne selv søger.

Det var Bertel Harder, der i 1980'erne startede den udvikling, der har ført til at næsten alle forskningsprojekter i dag finansieres eksternt og efter konkurrence. Det er den udvikling, der har ført til det "Danske mirakel", hvor vi topper de internationale ranglister for forskning og innovation. Konkurrence er derfor vigtig. Globaliseringsmidlerne var i 00'erne med til at styrke mulighederne for denne udvikling.

Men, sidst år blev der skåret yderligere knapt 25% af bevillingerne til det Frie Forskningsråd, og nu er situationen kritisk. Konsekvensen er at forskningsprojekter ikke bliver sat i gang, unge talenter mister muligheder og flere og flere unge fravælger en karriere i forskningsverdenen – specielt indenfor medicin og naturvidenskab. Det er stik imod det som bl.a. regeringens vækstforum med Kaare Schultz i spidsen efterspørger.

Vi hedder Det Frie Forskningsråd, fordi forskningsprojekterne ikke er defineret på forhånd af rektorer, fondsdirektører, embedsmænd, ministre eller politikere: Det er forskernes egne ide vi støtter. Men det er ikke virkelighedsfjern elfenbensforskning, det er nyttig og relevant forskning, der adresserer de store samfundsudfordringer og ofte finder sted i samarbejder,

hvor forskere, virksomheder og myndigheder arbejder sammen. Vi spotter de største talenter i DK og støtter bl.a. forskning i de sygdomme som de store fonde ikke støtter, de teknologier der er morgendagens og de problemer som ingen har tænkt på:

- Vi har lige støttet et projekt hvor en ung forsker undersøger hvordan indeklimaet i de nye energi- og miljørigtige arkiver kan være skadelige for den national kulturarv som vi opbevarer
- Det nye center for Kvanteteknologi som KU sammen med Microsoft, Google og Innovationsfonden støtter med hele og halve milliarder, har sit udspring i mindre projekter som det frie forskningsråd støttede for 10-15 år siden.
- Betydningen af mikrobiomet (dvs. tarmfloraen) for vores sundhed, som er et af de nye strategiske satsningsområder, har udspring i mindre DFF støttede forskningsprojekter.
- Opdagelsen af GLP1 er resultat af massiv støtte fra Det Frie Forskningsråd og det er nu udviklet til et medicinsk produkt som er et guldæg for Novo Nordisk.

Der skal være en balance mellem den frie forskning og så den strategisk styrede forskning, hvor forskningsemnerne er forud defineret. En stor del af de emner, der pt giver vækst, velstand og muligheder i Danmark (genom, big data, droner, stamceller) stod ikke i vores strategiske planer for 20 år siden. Vi kan ikke forudse fremtiden og derfor må forskning være en blanding af fri og strategisk forskning. Lige nu lider den frie forskning - ikke de få store veletablerede grupper, der kan få store bevillinger fra Grundforskningsfonden, EU og virksomheder - men vores vækstlag af yngre nyetablerede forskere, der skal i gang med egen forskningskarriere.

Forskning er som biologien, hvor vi skal have diversitet både med hensyn til ideer og forskere. Fremtidens potentielle topforskere skal støttes nu, så de kan blive fremtidens topforskere.

Forskning er en investering og ikke kun en udgift: Virksomheder bliver mere produktive, arbejdskraften mere kompetent, og globaliseringen bliver en gevinst for Danmark og ikke en trussel. Forskning skaber arbejdspladser og vækst i Danmark. Hvis ikke vi fastholde at prioritere midler til fri forskning, så får vi ikke råd til at passe vores ældre om 25 år.

Sidste år blev vi i det Frie Forskningsråd beskåret med næsten 300 millioner fra 1.2 Milliard til godt 900 millioner. Der er muligvis ikke ret mange stemmer i at genetablere balancen mellem fri og strategisk forskning, men det er en investering, der giver vækst, job, eksportindtægter og ny viden til fremtidens Danmark. Men forskningsplanlægning kræver at man har det lange lys på – det kræver stabilitet at sikre væksten og udviklingen på et område som udgør en af Danmarks vigtigste ressourcer.